

Anteckningar efter möte #2 i skoldialogen Svenljunga

8 februari 2017

Om processen så här långt

Det kom en fråga efter första mötet om mötesformen. Mer specifikt om varför politiker och tjänstepersoner deltar aktivt i mötet och inte bara lyssnar på medborgare som deltar i processen.

Denna dialog skiljer sig från "vanliga" konsultationsprocesser (ofta kallad för dialog) där kommunen informerar och sedan ber medborgare om sina åsikter. SKL insåg för några år sedan att komplexa samhällsfrågor kräver ett annat arbetssätt och skapade ett särskilt nätverk för att utveckla nya former av dialog som förmår att ta hand om svårlösta eller konfliktfyllda frågor.

Det måste dock noteras att Svenljunga kommun genomförde en konsultationsprocess som sträckte sig över flera månader och där de lyssnade på så många röster i denna svårlösta fråga som möjligt. De samlade in många perspektiv som redovisades och som ligger till grund för detta mer intima och djupgående samtal. Tanken är att det ska vara *ett samtal där perspektiven bryts mot varandra*. Medborgare, politiker och tjänstepersoner uppmanas att delta med sina perspektiv. Förhoppningen är att kunna komma längre (och djupare) än att enbart ställa en position mot en annan eller att snabbt uppnå konsensus. Om vi har lyckats så här långt, återkommer jag till i mina reflektioner om mötet längre ner.

Ett samtal om kvalitet

En sammanfattning av samtalet om innebörden av kvalitet i skolan

Här är en lista av deltagarnas syn på olika aspekter av skolans kvalitet:

Barnen/elever

- Varje elev blir sedd som individ
- När barnen är sedda utvecklar de en sund självkänsla
- Lärare förstår barnen
- Undervisning utgår från elevernas behov
- Barnen har inflytande
- Barnen kränkas eller mobbas inte. Skolan tar hand om alla incidenter snabbt och effektivt
- Barn upplever skolan som en trygg plats
- Skolan är en plats där alla barn utvecklas (svaga, starka och allt emellan)

Den sociala dimensionen

- Barn ska trivas med varandra och med vuxna
- Det finns bra interaktion i klassrummet
- Barn utvecklar tillsammans med andra

Lärare och undervisning

- Det sker god undervisning
- Undervisning är likvärdig i alla skolor
- Lärarna bemöter elever där de befinner sig
- Alla elever får stöd i sin egen utveckling
- Vi har bra pedagoger i våra skolor

- Lärare med hög kompetens
- Det finns struktur i klassrummet
- Lärare möjliggör föräldrarnas deltagande i barnens utveckling
- Det finns förutsättningar för lärande: studiero i klassrummet
- Det finns bra ledarskap i skolan

Familjers roll

- Föräldrar har en bra relation med skolan och lärarna
- Föräldrar motiverar sina barn
- Familjer är engagerade (engagerade föräldrar motverkar negativa effekter av låg utbildningsnivå)

Resultat och måluppfyllelse

- Skolor som möjliggör bra resultat i formen av bra betyg
- Mål för elever uppfylls – utgår från varje elevs utvecklingsbehov
- Mål för skolan uppfylls – exempelvis stöd till alla elever
- Skolan förbereder barnen för livet
- Skolan främjar livslångt lärande

Organisation

- Skolan kompenserar för olika erfarenhetsnivåer hos lärarna
- Verksamheten utvecklas ständigt
- Skolan producerar effekt
- Det sker ständig uppföljning
- Lokaler skapar bra förutsättning för lärande och undervisning
- Det finns bra ledarskap i skolorna

Samtalet för att fördjupa oss i två (motsatta) riktningar hur skolan ska organiseras

En sammanfattning av viktiga synpunkter från samtalet

"Vi måste behålla mindre skolor"

- Mindre skolor har inte nödvändigtvis sämre resultat (forskning citeras)
- Små skolor är viktigt för byarna
 - Gör det attraktivt för folk att flytta till byarna
 - Gör det attraktivt för folk att stanna kvar
- Det finns större engagemang från föräldrarna på dessa skolor
- I mindre skolor och byar är det lättare att integrera nya familjer
- Lärarna har bättre möjlighet att se varje enskild elev
- Elever har en närhet till varandra – bra för sociala förhållanden
- Ligger närmare naturen – en resurs för lärare
- Det finns fördelar med klasser med flera åldersgrupper: barn lär sig från varandra, äldre barn förstår vad det innebär att vara äldst och hjälpa yngre samt vara en förebild, yngre barn har andra att se upp till
- Det går att stödja glesbygden och få små skolor att gå ihop – Lycksele och ... har gjort det, varför inte vi i Svenljunga också?
- Närhet till skolan är en viktig princip
 - Viktigt för barnen att uppleva trygghet
 - Viktigt för miljön att inte behöva köra barn
- Långa resvägar är tröttsamma för barn – börjar tidigt och kommer hem sent
- Det går att lösa problemet med stödresurser om stödpersonal förflytta sig mellan skolor. De kan jobba i team med flera skolor.

- Internet och distanslärande löser många problem och kan bidra till små skolors överlevnad. Varför inte i Svenljunga?
- Elever i byar i utkanten av kommunen riskerar flytta till skolor i grannkommuner – en extra kostnad för Svenljunga

”Vi kan inte behålla små skolor. Vi bör centralisera.”

- Det kostar för mycket att ha många små skolor
 - En liten skola behöver en lärare för en klass. Klasser är ofta små trots att flera åldersgrupper slås ihop. Vi har inte råd med så många lärare för förhållandevis få barn.
 - Att leverera det stöd som behövs kräver mycket resande och är inte effektivt
- I en större skola kan resurser koncentreras i en plats – en mer effektiv organisering
- Det handlar om att hantera skattemedel mer ansvarsfullt
- En rektor för fler små skolor känner inte alla barn vid namn – det kan en rektor på en större skola som enbart har ansvar för den skola
- Större skolor kan vara mer flexibla. De har möjlighet att anpassa grupper för att bättre bemöta elevers behov. Flexibiliteten gör det också möjligt för barn som inte trivs i en grupp att flyttas till en annan.
- På en större skola har barn fler kompisar att välja mellan. Detta upplever många barn som flyttar från mindre skolor till högstadiet där det finns fler elever.
- Vi kan inte behålla små skolor för samhällets skull – det är barnen och deras lärande som alltid är överordnad
- Det är svårt att rekrytera lärare till små skolor. Många vill inte jobba i en liten skola
- Lärarna på mindre skolor måste fylla många funktioner. Det går inte med alldeles för få lärare och då behövs fler personal.
- Lärare kan inte specialisera sig på några få ämnen på en liten skola – de måste kunna många ämnen och det finns inte många sådana lärare. Dessutom ökar stressen på dessa lärare – en arbetsmiljöfråga
- Problemet är inte distansen till skolan, men tid som det tar att skjutsa barnen dit. Det kan vi lösa med bättre vägar till en centraliserad skola.
- Det är inte nödvändigtvis ett problem att avlägsna byars barn tar sig till närliggande skolor i andra kommuner – det kan vara del av lösningen
- Hotet av nedläggning engagerar familjer men skapar osäkerhet och därmed otrygghet. Detta är inget bra för barnen eller för byarna
- Resurser som går till att hålla små skolor igång medför att barn i större skolor (i centrum) får färre resurser – stora klasser och få lärare
- Lärare gynnas (för mer stöd) av att ha kollegor att samarbeta med och att ha stödpersonal på plats

Övriga punkter (utanför polariteten)

- Det stämmer inte att mobbning förekommer mindre på små skolor – mobbning kan ske var som helst och måste bekämpas om vi ska ha bra kvalitet skolor.
- Större skolor (på ca 200 elever) betraktas av forskning som små skolor där barn känner varandra

Insikter och slutkommentarer

- Vi behöver tänka kreativt – utanför boxen – då kan vi eventuellt hitta lösningar
- Vi behöver inte fastna i "antingen-eller" argument – det kan finnas bra lösningar om vi tänker kreativt: små barn nära hemmet, sammanslagning av åldersgrupper från olika små skolor, osv.
- Alla motiveras av att barnen ska få en skolgång med bra kvalitet oavsett vilken sida de stödjer
- Det finns en hög uppskattning av skolans sociala betydelse
- Det känns bra att kunna samtala på ett trevligt sätt om ett sådant svårt ämne
- En upplevelse att alla lyssnade på varandra
- Vi måste nu kunna konkretisera och komma fram till ett förslag
- Politiker måste fatta beslut – vi kan inte föra detta samtal igen.
- Som politiker har jag fått en värdefull inblick i frågan – från flera olika perspektiv
- En förståelse för sambandet mellan mindre skolor och föräldrarnas engagemang
- Nya tankar om möjligheter som inte fanns innan samtalet

Några reflektioner

Egna reflektioner som samtalsledare om processen, samtalet och nästa steg

Om processen

Inventeringen av perspektiven hjälpte oss att identifiera och sortera perspektiven. Skolans organisation framstod som en viktig fråga och det bestämdes tillsammans med styrgruppen att vi skulle börja där innan vi skulle fördjupa oss i frågor som det sociala, lärande, skolmiljö, mat och ledarskap.

På första mötet försökte vi skapa en nyanserad bild av vad frågan om skolans organisation innebär och kom fram i samtalet att den viktigaste fråga i sammanhanget handlar om motsättningen mellan att behålla flera små skolor utanför Svenljunga (centralort) och att centralisera skolor för att skapa en mer effektiv organisation. Samtidigt uppstod en fråga om innebörden av ordet kvalitet i skolsammanhang: *är vi överens om vad bra kvalitet innebär?* En sak som alla verkade vara överens om var att osäkerheten gällande skolans organisation inte gynnar skolan, familjer eller barnen. Något beslut måste fattas av politiken. Under och efter mötet uppstod en känsla av att en sida presenterade en bild som inte den andra sida kunde svara på med samma kraft – att fakta och forskning även finns som stöd för båda perspektiv men att alla inte var lika förberedda. Några saknade röster i samtalet identifierades också.

På andra mötet var syftet att få klarhet över innebörden av ordet kvalitet samt att fördjupa oss i motsättningen som beskrivs ovan. Ytterligare ett syfte var att försöka skapa ömsesidig förståelse för dessa motsatta perspektiv och i bästa fall att få ledtrådar för att börja prata om lösningar. Förespråkare för behållandet av små skolor uppmanades att samla stöd för sitt perspektiv och bidrog med forskningsrapporter, anteckningar av samtal med andra medborgare, bilder, en karta och motivering i dokumentform (allt som går att läsa på kommunens hemsida). Kommunen bjöd in två rektorer för att ha med deras röst i samtalet.

Samtalet den 8 februari

Samtalet om kvalitet skapade en nyanserad bild av vad en skola av god kvalitet innebär. Bilden som framstod (och beskrivs ovan) var gemensam och det var ingen märkbar motsättning kring någon aspekt av kvalitet.

Samtalet om motsättningen mellan att behålla små skolor och att centralisera skolor för barn i spektrumet förskola till klass 6 (F-6) hade en särskilt form. Vi drog isär dessa två perspektiv, argumenterade alla först för den ena och sedan för den andra sidan. Syftet med processen var att fördjupa förståelse för båda perspektiven. Vi vet från erfarenhet också att det som ser ut som svart och vitt i början inte förbli det – vi har båda sidor inom oss och – i kontrast till debatt och diskussion – är det just när vi kan lämna våra fasta positioner (även tillfälligt) att nya insikter kommer fram och nya möjligheter uppstår. Från insikterna och kommentarer i slutet verkade samtalet ha ökat insikten i och förståelse för varandras olika perspektiv. (sammanfattning ovan).

Nästa möte: den 23 februari

Om vi har öppnat upp frågan i första mötet – gjort den större – och fördjupat vår förståelse för den i andra mötet, måste det tredje mötet leda till att bli mer konkret. Det innebär att vi kommer fram till ett (eller eventuellt två) förslag. Det är en stor utmaning – för gruppen och för den som leder processen – och kommer att kräva av oss att sätta igång arbetet direkt. För kontinuitetens skull rekommenderar jag att vi håller oss till deltagare i möte 1 och 2 för denna process (det vill säga även deltagare som inte kunde vara med på möte #2 och dem som inte var med på möte #1).

Vi kommer att arbeta i mindre grupper för att underlätta för aktiv deltagande och förhoppningsvis fatta beslut i den stora gruppen. Jag måste betona att gruppen inte kan fatta beslut i frågan men snarare kommer att komma fram till förslag som politiken ska fatta beslut om. Gruppens beslut handlar om förslagen och vi ska anstränga oss att göra alla röster synliga i förslaget eller förslagen.

En personlig reflektion

Jag vill säga att jag är imponerad över nivån av deltagandet från alla olika grupper. Att det är så många politiker och tjänstepersoner med på samtalet är ovanligt och ger starka förutsättningar för inflytande från medborgare. Jag är också imponerad av öppenheten i samtalet: viljan att lyssna på varandra och att försöka förstå andras argument och känslor. Detta skapa bra förutsättningar för att lyckas med att komma fram till något mer konkret vid nästa möte.

Bernard le Roux
13 februari 2017